

پدیدارشناسی تکالیف دانش‌آموزان ابتدایی (بررسی تجربه زیسته معلمان)

محمد صادقی^۱، محسن فرمehنی فراهانی^۲

دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۲۷ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۵

چکیده

تحقیق حاضر با هدف بررسی انگاره معلمان، از تکالیف دانش‌آموزان مقطع ابتدایی، به تحلیل تجربه زیسته معلمان پیرامون مسئله تکلیف، پرداخته‌است. هدف این پژوهش، توصیف چگونگی ادراک معلمان ابتدایی، از تکالیف بوده‌است. این پژوهش، با رویکرد کیفی و با استفاده از روش پدیدارشناسی از نوع توصیفی، به تحلیل عمیق تجربه زیسته معلمان ابتدایی پرداخته‌است. مشارکت‌کنندگان این تحقیق، معلمان مقطع ابتدایی بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی، تعداد ۱۱ نفر از مصاحبه‌شوندگان انتخاب شدند. در جمع‌آوری داده‌ها، از روش مصاحبه نیمه ساختاریافته، استفاده شده‌است. اخذ مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافته‌است. تحلیل داده‌ها، در پنج مرحله و با استفاده از روش جیورجی صورت پذیرفته‌است. یافته‌ها نشان داده که پنج مضمون اصلی، ویژگی‌های تکلیف، چگونگی ارتباط والدین با دانش‌آموزان، تفاوت دانش‌آموزان و ادراک آنان پیرامون تکالیف و چالش‌های معلمان در طراحی تکالیف شناسایی شده و همچنین برای هر یک از این پنج مضمون اصلی، مضامین فرعی نیز احصاء شده‌است. معلمان ویژگی‌های تکلیف مفید را حجم مناسب تکلیف و متنوع بودن آن و چالش‌های مربوط پیرامون تکالیف، تعداد زیاد دانش‌آموزان و زمان کوتاه معرفی کرده‌اند. برای اعتبارسنجی داده‌ها از روش پرسشگری همتایان و معیار اصالت که توسط گویا و لینکلن (۱۹۹۴) مطرح شده استفاده شده‌است. نتایج بیانگر این است که تکالیف، زمانی که به درستی طراحی و مدیریت شوند، می‌توانند ابزار مفیدی برای یادگیری باشند؛ با این حال، نگرانی‌های واقع‌بینانه‌ای در مورد حجم و کیفیت تکالیف وجود دارد.

کلید واژه‌ها: تکلیف‌شب، پدیدارشناسی، مشق‌شب، دیدگاه معلمان، آموزش ابتدایی، تجربه زیسته، معلمان ابتدایی.

^۱. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه شاهد، ایران، نویسنده مسئول، Mimsadeghi.ir@gmail.com

^۲. استاد گروه علوم تربیتی دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران. e.

مقدمه

تکلیف شب در نظام‌های آموزشی عبارت است از فعالیت‌های نوشتنی، حل کردنی و حفظی که معلمان به‌عنوان تمرین برای دانش‌آموزان تعیین می‌کنند تا در خانه انجام دهند. تکالیف به‌عنوان ابزاری برای تثبیت یادگیری و تقویت مفاهیم درسی تجویز می‌شوند. با وجود این که تکلیف شب در نگاه اول امری بدیهی و ضروری به نظر می‌رسد، اما بررسی موشکافانه‌ی آن نشان می‌دهد که جنبه‌های مختلف این پدیده، از جمله اثربخشی و کارآمدی آن، همواره مورد بحث و جدل بوده است.

بیش از یک قرن است که تکلیف شب به‌عنوان یکی از ابزارهای آموزشی در مدارس به کار گرفته می‌شود به طوری که دانش‌آموزان چندین ساعت بعد از مدرسه برای تکمیل تکالیف در خانه وقت می‌گذارند (واترورت^۱، ۲۰۰۹)؛ اما همچنان به طور گسترده در بین معلمان، والدین و محققان در مورد مزایا و معایب آن بحث و جدل وجود دارد (حامد، ۲۰۲۴). برخی محققان از نابرابری دانش‌آموزان در دستیابی به منابع و امکانات یکسان، افزایش کسالت، کاهش انگیزه، افزایش اضطراب و محدود کردن اوقات فراغت دانش‌آموزان به‌عنوان معایب تکالیف (کوپر^۲، ۱۹۸۹؛ کوپر و نای^۳، ۱۹۹۴؛ هالام و کوان^۴، ۱۹۹۸) و برخی دیگر از تکالیف به‌عنوان عامل موفقیت تحصیلی (کوپر، ۱۹۸۹) یاد کرده‌اند. لازم به ذکر است که در نتایج پژوهش‌ها پیرامون تکالیف، هنوز نظر قاطعی درباره‌ی اثربخشی و مفیدبودن تکالیف، ارائه نشده‌است (کوپر و والتین^۵، ۲۰۰۱)؛ بنابراین لازم است روشن شود که تکلیف شب مفید است یا مضر؟ (پایدار و همکاران، ۱۴۰۲).

نقش تکلیف شب در پیشرفت تحصیلی از گذشته تا به امروز، موضوعی بوده که گاه به‌عنوان ابزاری برای رقابت تحصیلی کشورها شناخته شده و گاه تا مرز غیرقانونی شدن پیش رفته است (والبرگ^۶ و همکاران، ۱۹۸۵). با اینکه تکلیف واژه‌ای است که زیاد به کار برده می‌شود اما تعریف دقیق و روشنی به طور واضح از آن وجود ندارد (گهتوئی و همکاران، ۱۳۹۸) علاوه بر این، مفاهیم مختلفی به‌عنوان استعاره‌هایی برای توصیف تکلیف شب به کار رفته است. در پژوهش‌ها تکلیف را به یک موضوع پیچیده (کورنو^۷، ۱۹۹۶)، اسرارآمیز (تراوتواین و کولر^۸، ۲۰۰۳)، به مثابه شغل کودکان (کورنو و خو^۹، ۲۰۰۴)، یک آفتاب‌پرست (تراوتواین^{۱۰} و همکاران، ۲۰۰۹)، روی دو پیکر (فلانگر^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۵)، مسئله‌ای که از دیوار مدرسه پریده و وارد خانه شده (آلونسو^{۱۲} و همکاران، ۲۰۱۷)، رنج شیرین (باقری، ۱۴۰۰) و مظهر مشقت و کسالت (حامد، ۲۰۲۴) تعبیر کرده‌اند.

با وجود قدمت بیش از یک قرن تکلیف شب، همچنان بحث‌های گسترده‌ای پیرامون مزایا و معایب آن وجود دارد (همان). در حالیکه کشورهای مختلف به خصوص در مقطع ابتدایی به بازنگری و حتی حذف تکالیف پرداخته‌اند، در ایران، تکالیف همچنان جایگاه سنتی و ارزشی خود را حفظ کرده است. در برخی کشورها، تکالیف به فعالیت‌های اختیاری یا تداوم کارهای کلاسی محدود شده، اما در ایران همچنان به‌عنوان بخش مهمی از فرایند یادگیری تلقی می‌شود. طرفداران استدلال می‌کنند که تکالیف به تقویت درس‌های کلاس کمک می‌کنند، نظم و انضباط را تقویت کرده و دانش‌آموزان را برای چالش‌های آینده کمک می‌کند. از سویی دیگر منتقدان ادعا می‌کند که تکالیف بیش از حد می‌تواند منجر به استرس، فرسودگی و مانع یادگیری شود (دیسولونگ^{۱۳}، ۲۰۲۳).

در پژوهش‌های موجود، پژوهشگران بیشتر به جنبه‌های کمی و آموزشی تکلیف پرداخته‌اند؛ به طور مثال پژوهش صحرایی (۱۴۰۲)، پورعیدی (۱۴۰۱)، رضایی (۱۳۹۸)، اسماعیل‌پور (۱۳۹۴)، کریمی‌زرنندی (۱۳۹۲)، موسوی‌نره (۱۳۹۰) و ... علی‌رغم مفید بودن و قابل تقدیر و استفاده‌بودن، تمرکز و تمایل پژوهشگران به روش تحقیق کمی متمایل بوده است و بیشتر اثرات تکلیف‌شب

^۱ Vatterrott^۲ Cooper^۳ Nye^۴ Hallam & Cowan^۵ Cooper & Valentine^۶ Walberg^۷ Corno^۸ Trautwein & Köller^۹ Corno & Xu^{۱۰} Trautwein^{۱۱} Flunger^{۱۲} Alonso^{۱۳} Deysolong

مورد بررسی قرار گرفته است. با وجود تحقیقات گسترده و پیشینه بسیار زیاد در زمینه تکالیف درسی، تجربه‌های زیسته دانش آموزان، والدین و معلمان کمتر مورد توجه قرار گرفته و به نوعی مغفول واقع شده است. هدف این پژوهش، بررسی تجربیات زیسته معلمان از تکالیف با استفاده از رویکرد پدیدارشناسی است. این روش به ما اجازه می‌دهد تا به کیفیت این تجربه‌ها و تأثیرات آن‌ها بر روند یادگیری دانش آموزان توجه کنیم. علاوه بر این، بررسی نقش عوامل فرهنگی و تربیتی در شکل‌گیری این تجربه‌ها و شناسایی چالش‌های موجود از دیگر اهداف مهم این پژوهش است.

این پژوهش می‌کوشد تا به درکی عمیق‌تر از تأثیرات این پدیده بر جنبه‌های روان‌شناختی، اجتماعی و آموزشی دانش آموزان دست یابد و راهکارهایی برای بهبود کیفیت یادگیری و کاهش استرس ناشی از تکالیف شب ارائه کند. پرسش اصلی این پژوهش، چگونگی تجربه معلمان یا تجربه زیسته معلمان پیرامون تکالیف شب است.

پیشینه پژوهش

مدنی و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان «واکاوی دیدگاه‌ها و عملکرد معلمان در زمینه تکالیف‌دهی به دانش آموزان در پایه‌های دوره اول ابتدایی» بیان می‌دارد که گاهی معلمان ماهیت تکالیف را به واسطه فشار والدین، مدیر مدرسه و یا سایر معلمان تغییر می‌دهند. باقری (۱۴۰۰)، در مقاله‌ای با موضوع «تکالیف‌درسی و رنج شیرین»، ضمن اهمیت توجه فلسفی به مسئله تکالیف شب، به لزوم پویایی و به‌روزرسانی تکالیف‌درسی بر اساس مختصات و نیازهای هر دوره و زمان نیز اشاره می‌کند. محبی‌امین و جله (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «روایت معلمان دوره ابتدایی درباره طرح حذف مشق شب و جایگزینی تکالیف مهارت محور» بیان می‌کند که از دیدگاه معلمان حذف مشق شب و جایگزینی تکالیف مهارت محور، آثار مثبتی برای یادگیری دانش آموزان دارد. نوری ساری (۱۳۹۸) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «اهداف تکالیف شب و نقد آن از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی آموزش و پرورش ناحیه یک شهر قم» نتیجه می‌گیرد که اگر تکالیف درست و صحیح ارائه شود، آثار مثبت فراوان دارد و اثرات مخرب تحقیق مربوط به تکالیفی است که شرایط لازم را نداشته باشد که از جمله آنان: در نظر نگرفتن توان دانش آموز، موقعیت خانوادگی آنان و اهداف و چارچوب مشخص می‌باشد. درانی (۱۳۷۸)، در مقاله‌ای با موضوع «بررسی وضعیت تکالیف شب در مقطع ابتدایی شهر تهران از نظر دانش آموزان، اولیا و معلمان»، که از طریق مصاحبه و پرسشنامه تصویری نسبتاً جامع از وضعیت تکالیف شب و میزان آگاهی والدین و معلمان از نقش آن فراهم کرده است. ماجرچیکو^۱ (۲۰۲۴) در مقاله «روایتی درباره تکالیف در آموزش ابتدایی از دیدگاه کارکنان آموزشی» تکالیف را منعکس‌کننده نابرابری‌های آموزشی بیان می‌دارد. باتیا و سید^۲ (۲۰۲۴) در مقاله «دیدگاه والدین درباره تأثیر کیف‌های سنگین و تکالیف بر بهزیستی دانش آموزان پایه ابتدایی» نتیجه می‌گیرد که تکالیف سنگین تأثیرات منفی بر روی سلامت جسمانی، اجتماعی و عاطفی دانش آموزان دارد. کامبونا^۳ (۲۰۲۴)، در مقاله‌ای تحت عنوان «دیدگاه والدین در مورد شیوه‌های تکالیف در کودکان پیش‌دبستانی در تانزانیا، یک تحلیل پدیدارشناختی» به بررسی شیوه‌های والدین در مساعدت به کودکان پیش‌دبستانی می‌پردازد. این مطالعه نتیجه می‌گیرد مشارکت والدین در انجام تکالیف کودکان برای بهبود روابط کودک و والدین و نظارت بر پیشرفت تحصیلی کودکان حیاتی است. ارگن و دورموش^۴ (۲۰۲۱) در مقاله‌ای تحت عنوان «تجارب معلمان کلاس درس در مورد فرآیند تکالیف در تدریس ریاضیات: یک تحلیل پدیدارشناختی» به بررسی تجربیات گروهی از معلمان از تکالیف، در تدریس ریاضیات می‌پردازند. شرکت‌کنندگان این تحقیق با استفاده از روش نمونه‌گیری انتخاب شده‌اند. این تحقیق نشان می‌دهد که معلمان ریاضی تکالیف را برای اهداف مختلفی مانند اطمینان از درک مطالب، حفظ دانش و استفاده از موضوعات آموخته شده تعیین می‌کنند. پاستوریکو^۵ و همکاران (۲۰۱۹) در مقاله «آنچه دانش آموزان دبیرستانی درباره تکالیف ریاضی می‌گویند» از زبان دانش آموزان دبیرستانی بیان می‌دارد که آن‌ها

^۱ Majercikova

^۲ Bhatia & Sayed

^۳ Kambona

^۴ Ergen & Durmus

^۵ Pastoriko

استدلال می‌کنند که تکالیف ریاضی آن‌ها را از نظر ذهنی و جسمی خسته کرده و بهتر است مسائل و تکالیف در مدرسه حل شوند تا در صورت لزوم از معلم کمک بگیرند. رایت^۱ (۲۰۱۰)، در پایان‌نامه خود با عنوان «باورهای خانواده‌ها، معلمان و دانش‌آموزان در مورد تکالیف کودکان دبستانی»، که با روش پدیدارشناسی انجام شده است به بررسی و مقایسه دیدگاه دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌ها پیرامون تکالیف می‌پردازد. علی‌رغم اینکه هر کدام از گروه‌ها باورهای متفاوتی درباره تکالیف داشتند اما هر گروه باورهای یکسانی را نیز مورد توجه قرار داده‌اند. گیل و شلوسمن^۲ (۲۰۰۳) در مقاله «والدین و سیاست تکالیف: چند دیدگاه تاریخی» بیان می‌دارد که اگر تکالیف والدین را با مدرسه مرتبط می‌کند، حذف و لغو آن، کار درستی نیست. وارتون^۳ (۲۰۰۱)، در مقاله‌ای تحت عنوان «صداهای فراموش شده در تکالیف، دیدگاه دانش‌آموزان»، به بررسی دیدگاه‌های دانش‌آموزان در مورد تکالیف شب پرداخته است. این مقاله به مسئله تفاوت درک و انتظارات بزرگسالان (معلمان، والدین و سیاست‌گذاران آموزشی) و دانش‌آموزان از تکالیف شب می‌پردازد و نشان می‌دهد که چگونه نظرات و احساسات دانش‌آموزان در این زمینه اغلب نادیده گرفته می‌شود.

بررسی پژوهش‌های داخلی و خارجی مرتبط با تکالیف، نشان می‌دهد که تکالیف نقش مهمی در شکل‌دهی به عادت مطالعه و نگرش مثبت دانش‌آموزان نسبت به مدرسه ایفا می‌کنند. پژوهش‌ها به انجام تکالیف برای سلامت دانش‌آموزان و همچنین چالش‌هایی مانند فشارهای والدین، مدیران و معلمان و لزوم ارائه تکالیف مناسب، با استفاده از شرایط مشترک دانش‌آموزان پرداخته‌اند. در سطح بین‌المللی، به تأثیرات منفی تکالیف سنگین بر جسم و روان دانش‌آموزان و همچنین نقش والدین در حمایت از انجام تکالیف توجه کرده‌اند. همچنین، تغییر از تکالیف کاغذی به صورت آنلاین به عنوان یک تحول کلیدی در آموزش مدرن مورد بررسی واقع شده است. با وجود این مطالعات، تحقیق حاضر با بهره‌گیری از روش پدیدارشناسی، تمرکز خود را بر روی تجارب زیسته معلمان پیرامون تکالیف قرار داده و با هدف شناسایی چالش‌ها و مشکلات، دیدگاه معلمان را مورد بررسی قرار می‌دهد. نوآوری این تحقیق، ارائه دیدگاه جامع و عمیق از نگاه معلمان نسبت به ماهیت، تأثیرات و اهداف تکالیف است که می‌تواند شکاف‌های موجود در پژوهش‌های پیشین را پوشش دهد. تا به حال در تحقیقات داخلی، بررسی تکالیف شب از دیدگاه معلمان با روش پدیدارشناسی صورت نگرفته و بیشتر تمرکز بر روی بررسی با رویکرد کمی بوده است. تحقیقات خارجی که با روش پدیدارشناسی انجام شده، به صورت بررسی هدفمند و موردی بوده است و تحلیل جامع و دقیقی از وضعیت تکالیف در نگاه معلمان تا به حال ارائه نشده است.

روش

این پژوهش ماهیت کیفی داشته و با روش پدیدارشناسی توصیفی هوسرل انجام شده است. این نوع از پدیدارشناسی به دنبال بررسی چگونگی تجربه آدمی از آگاهی، در جهت دسترسی به ماهیت اساسی پدیده‌ها است (باقری و همکاران، ۱۳۸۹) در این پژوهش آنچه پدیده و سوژه محوری است، دیدگاه و تجربه زیسته معلمان پیرامون طراحی و ارزیابی تکالیف است. جامعه آماری این پژوهش را معلمان مقطع ابتدایی تشکیل داده‌اند که از طریق روش نمونه‌گیری غیراحتمالی گلوله‌برفی برای انجام مصاحبه انتخاب شده‌اند. داده‌های تحقیق، با روش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری شد. در پدیدارشناسی نمونه‌گیری هدفمند استفاده می‌شود و در آن منابع یا افرادی بررسی می‌شوند که بیشترین اطلاعات را در رابطه با موضوع مورد نظر دارند (خنیفر و مسلمی، ۱۳۹۷). به علاوه، افراد یا منابع نمونه از قبل مشخص نیستند و انتخاب موارد بعدی، بستگی به کفایت اطلاعات حاصله دارد؛ لذا نمونه‌گیری تا اشیاع نظری ادامه می‌یابد. هرگاه معلوم شد ادامه بررسی، اطلاعات جدیدی را به وجود نمی‌آورد، نمونه‌گیری و بررسی نمونه‌ها به پایان می‌رسد (عابدی و نصرافیهان، ۱۳۹۳). کسانی باید به عنوان نمونه پژوهشی انتخاب شوند که تجاربی در رابطه با موضوع مورد مطالعه دارند. چون هدف از این نوع پژوهش، شناخت تجربیات و بررسی نحوه شکل‌گیری شناخت در فرایند تجربه موقعیت‌های متفاوت توسط انسان‌ها است. در خصوص تعداد نمونه، نمونه مکفی از نظر کرسول (۱۹۹۸) تا ده نفر خصوصاً در مصاحبه‌های عمیق ذکر شده است. اساس اتمام مصاحبه‌ها، اشیاع نظری است (خنیفر و مسلمی، ۱۳۹۷: ۱۸۲). داده‌های

^۱ Wright

^۲ Gill & Schlossman

^۳ Warton

این پژوهش در مصاحبه شماره ۹ به اشباع رسید اما به علت اطمینان از این مهم تا مصاحبه ۱۲ نیز پیش رفتیم. اطلاعات مصاحبه‌شوندگان بنابر درخواست آنان محرمانه باقی می‌ماند و در ادامه در جدول شماره ۱ اطلاعات کلی آنان آورده خواهد شد.

(۱) عوامل مؤثر بر تکلیف شب از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی چیست؟

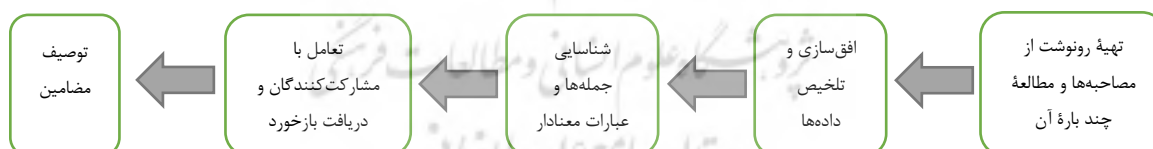
(۲) ویژگی‌های تکلیف مناسب از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی چیست؟

(۳) اثرات تکلیف شب از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی چیست؟

جدول ۱. مشخصات کلی مصاحبه‌شوندگان

ردیف	جنسیت	تحصیلات	سابقه تدریس	محل تدریس	پایه تدریس
۱	خانم	کارشناسی ارشد	۱۵ سال	شهریار	اول ابتدایی
۲	آقا	کارشناسی	۴ سال	شاهرود	سوم ابتدایی
۳	آقا	کارشناسی ارشد	۱۱ سال	یاسوج	چند پایه
۴	آقا	کارشناسی	۵ سال	منطقه ۱۵ تهران	ششم ابتدایی
۵	آقا	کارشناسی ارشد	۸ سال	زنجان	دوم ابتدایی
۶	آقا	کارشناسی	۲ سال	منطقه ۱۶ تهران	اول ابتدایی
۷	خانم	کارشناسی ارشد	۳ سال	کهریزک	پنجم ابتدایی
۸	خانم	کارشناسی ارشد	۱۰ سال	منطقه ۱۹ تهران	ششم ابتدایی
۹	خانم	کارشناسی ارشد	۲ سال	ساوه	دوم ابتدایی
۱۰	خانم	کارشناسی ارشد	۵ سال	منطقه ۱۴ تهران	سوم ابتدایی
۱۱	آقا	کارشناسی ارشد	۱۲ سال	گچساران	سوم ابتدایی
۱۲	خانم	کارشناسی	۴ سال	شهر ری	چهارم ابتدایی

در ادامه، کدگذاری داده‌ها با روش کدگذاری باز^۱ انجام شد. برای تحلیل پاسخ معلمان، از روش پنج مرحله‌ای جیورجی^۲ استفاده شده است. بسیاری از محققین روش جیورجی را بهترین روش می‌دانند؛ چرا که کمترین نقش را برای ایده‌های شخصی معلم قائل بوده و به دنبال درک و فهم شرکت‌کنندگان بدون تعصبات و عقائد شخصی محقق است (گرگانی و دهقانی، ۱۴۰۰ و ویتینگ^۳، ۲۰۰۱). مراحل این روش در شکل ۱ آمده است

شکل ۱. روند تجزیه و تحلیل داده‌های پدیدارشناسی (روش جیورجی) (نقدی و جدی، ۱۴۰۲: ۲۲۴).

برخی نویسندگان در معرفی روش تحلیل جیورجی به دو بخش تحلیل فردی و تحلیل ترکیبی اشاره می‌کنند (قرجه؛ مهرانی؛ خانی؛ سمیعی، ۱۴۰۱). تحلیل فردی به تحلیل داده‌های مربوط به هر مصاحبه به صورت انفرادی اطلاق می‌گردد در حالی که تحلیل ترکیبی مصاحبه‌ها به عنوان یک گروه در نظر گرفته شده و اشتراک بین آنها بررسی می‌شود (آندرسون^۴، ۲۰۱۰)؛ که در این تحقیق از تحلیل ترکیبی استفاده شده است؛ یعنی نظرات تمام مصاحبه به صورت کلی تحلیل شده است. گام اول در نظر گرفتن نگرش ترانسندنتال پدیدارشناسی^۵ است (جیورجی، ۲۰۰۷). در این مرحله پژوهشگر پیش فرض‌هایش را کنار می‌گذارد

^۱ Open Coding

^۲ Giorgi

^۳ Whiting

^۴ Anderson

^۵ Transcendental phenomenological attitude

(بروم^۱، ۱، ۲۰۱۱). گام بعدی، مطالعه کلی با هدف درک زبان شرکت کنندگان است که جیورجی آن را فرایند آشنایی^۲ نامیده است (میگل^۳، ۳، ۲۰۰۹). این مرحله بر اساس دیدگاه گشتالنی بر این فرض استوار است که کسی قادر خواهد بود روابط بین اجزا را درک کند که یک بار سرتاسر متن مصاحبه را مورد بررسی قرار دهد (ثورکیلدن^۴ و راهولم^۵، ۵، ۲۰۱۰) و فرض بر این است که کلیه قسمت‌های مصاحبه به هم مرتبط است (جیورجی، ۱۹۸۹). مرحله سوم تفکیک واحدها^۶ است. پژوهشگر قصد دارد متن مصاحبه‌ها را به واحدهای معنایی تجزیه نماید که ضمن تحلیل عمیق‌تر مدیریت آنها به سهولت انجام گیرد (جیورجی، ۱۹۷۵). در گام چهارم محقق بخش‌های اضافی مصاحبه‌ها را حذف کرده و به تبدیل^۷ واحدهای معنایی به عبارت توصیفی و زبان علمی می‌پردازد (دکاسترو^۸، ۲۰۰۳). مرحله نهایی تحلیل داده‌ها، پژوهشگر بر ابعاد مشترک تجارب کلی مشارکت کنندگان تمرکز و توصیف نهایت پدیده مورد مطالعه را به عمل می‌آورد (آندرسون، ۲۰۱۰).

یافته‌ها

در جدول شماره ۲ نمونه‌ای از متن اصلی مصاحبه‌ها و کدگذاری و مضامین فرعی و اصلی آورده شده است.

جدول ۲. جدول داده‌ها و کدگذاری

مضامین اصلی	مضامین فرعی	نمونه‌ای از متون یا داده اصلی
عوامل مؤثر بر تکلیف‌شب از دیدگاه معلمان	زمان	«زمان کم مانع ارزیابی و بازخورد نسبت به تکالیف است»
	محیط خانواده	«دانش‌آموزانی که با مشکلات خانوادگی مواجه هستند، نمی‌توانند به‌طور کامل بر روی تکالیف خود تمرکز کنند»
	سبک‌های شخصیتی متفاوت	«دانش‌آموزانی که شخصیت مسئولیت‌پذیرتری دارند، با تکالیف شب با جدیت بیشتری برخورد کرده و سعی می‌کنند آن‌ها را به بهترین نحو انجام دهند»
	تجربه‌های یادگیری گذشته	«تجارب گذشته، نگرش فعلی و برخورد امروز نگرش آینده را می‌سازد»
	تعداد دانش‌آموزان	«تعداد دانش‌آموزان که زیاد می‌شود، دیگر نمی‌توان بازخورد مناسب و ارزیابی باکیفیتی نسبت به تکالیف داشته باشیم»
	نحوه برخورد والدین	«وقتی والدین به‌طور مداوم در انجام تکالیف دخالت می‌کنند، دانش‌آموزان ممکن است نتوانند به‌طور مستقل فکر کنند و مشکلات خود را حل کنند»
ویژگی‌های تکلیف‌شب مناسب	تفاوت‌های فردی	«مهم است که تکالیف با توجه به توانایی‌ها و سطوح مختلف دانش‌آموزان تنظیم شود»
	تکالیف متنوع	«تکالیف متنوع باعث می‌شود که دانش‌آموزان احساس خستگی و یکنواختی نکنند و با اشتیاق بیشتری به انجام آن‌ها بپردازند»
	درگیر کردن حواس مختلف	«تکالیفی که حواس مختلف را درگیر می‌کنند، باعث می‌شوند که دانش‌آموزان به شیوه‌های متنوع‌تری مطالب را بیاموزند و بهتر به خاطر بسپارند»
	حجم متعارف تکالیف	«تکالیف باید حجم کمی داشته باشند تا دانش‌آموزان آن‌ها را با کیفیت انجام دهند»
	تناسب با اهداف آموزشی	«تکالیف باید با اهداف آموزشی مطابقت داشته باشند»
	تکالیف مهارت محور	«دانش‌آموزان نسبت به تکالیف مهارت‌محور رغبت بالایی نشان می‌دهند»
	تکمیل‌کننده تدریس	«تکالیف باید نقش مکمل‌کننده تدریس را ایفا کنند»
اثرات تکلیف‌شب	تقویت مهارت مدیریت زمان	«دانش‌آموزان با انجام تکالیف به مرور مدیریت زمان را یاد گرفته و سعی می‌کنند در کارهای خود منظم‌تر می‌شوند»
	افزایش مسئولیت‌پذیری	«در سپردن تکلیف به دانش‌آموزان، آنان موظف شده تا تکالیف را انجام داده و به مرور مسئولیت‌پذیر بار می‌آیند»
	کمک به مستقل شدن دانش‌آموزان	«زمانیکه دانش‌آموزان تکالیف را به تنهایی انجام می‌دهند، یاد می‌گیرند که کارهای خودشان را به صورت شخصی انجام می‌دهند»
	تثبیت و تعمیق یادگیری	«تکالیف عامل تثبیت و تعمیق مطالب تدریس شده در کلاس درس هستند»
	پیوند میان خانه و مدرسه	«تکالیف نقش ارتباطی میان خانه و مدرسه دارند»

^۱ Broome

^۲ Familiarization

^۳ Migel

^۴ Thorkildsen

^۵ Raholm

^۶ Determination of Parts

^۷ Transformation

^۸ De Castro

با توجه به داده‌ها و اطلاعات بدست آمده، به سؤالات زیر پاسخ داده شده است.

پاسخ سؤال اول، عوامل مؤثر بر تکلیف شب از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی چیست؟

زمان

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر تکلیف شب دانش آموزان، محدودیت زمانی معلمان است. بسیاری از معلمان اظهار داشته‌اند که زمان کافی برای طراحی، ارزیابی و ارائه بازخورد به تکالیف شب وجود ندارد. یکی از معلمان بیان کرده است: "زمان کافی برای طراحی تکالیف مناسب و ارزیابی آن‌ها نداریم، و این مسئله بر کیفیت آموزش تأثیر منفی می‌گذارد." معلم دیگری اضافه کرده است: "بازخورد به تکالیف شب باید به موقع و دقیق ارائه شود، اما متأسفانه زمان محدودی برای این کار داریم." علاوه بر این، معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "زمان محدودی که داریم، باعث می‌شود نتوانیم به طور کامل به همه‌ی دانش آموزان توجه کنیم و تکالیف‌شان را با دقت ارزیابی نماییم." همچنین، معلمی دیگر بیان داشت: "اغلب به دلیل محدودیت زمانی، نمی‌توانم تکالیف شب را به گونه‌ای طراحی کنم که همه‌ی دانش آموزان بتوانند از آن بهره‌مند شوند." این نکات بیان شده توسط معلمان نشانگر اهمیت زمان در دیدگاه آنان در امر طراحی و ارزیابی تکالیف است.

محیط خانوادگی

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، محیط خانوادگی دانش آموزان یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر تکالیف شب آنان است. نوع تعامل و برخورد والدین بر کیفیت تکالیف می‌تواند اثر مثبت یا منفی بگذارد. بسیاری از معلمان بیان کرده‌اند که حمایت و توجه خانواده‌ها نقش مثبت و مهمی در کیفیت و انجام تکالیف شب دارد، در حالی که بی‌تفاوتی خانواده‌ها می‌تواند تأثیر منفی بگذارد. یکی از معلمان اظهار داشته است: "دانش آموزانی که در خانه حمایت و توجه کافی دریافت می‌کنند، بهتر می‌توانند تکالیف خود را انجام دهند." معلم دیگری اضافه کرده است: "وقتی والدین به تکالیف شب دانش آموزان اهمیت می‌دهند و وقت و انرژی برای کمک به آن‌ها صرف می‌کنند، نتیجه بهتری در انجام تکالیف مشاهده می‌شود." در مقابل، یکی دیگر از معلمان بیان داشت: "بی‌تفاوتی خانواده‌ها نسبت به تکالیف شب، باعث می‌شود دانش آموزان انگیزه کافی برای انجام آن‌ها نداشته باشند." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "وقتی والدین به تکالیف شب دانش آموزان اهمیت نمی‌دهند، دانش آموزان معمولاً تکالیف خود را به خوبی انجام نمی‌دهند." همچنین، معلمی دیگر اضافه کرد: "محیط خانوادگی که آرام و مناسب برای مطالعه باشد، تأثیر مثبتی بر کیفیت تکالیف شب دارد." در مقابل، معلم دیگری اظهار داشت: "خانواده‌هایی که بی‌توجهی به تحصیلات دارند، باعث می‌شوند دانش آموزان انگیزه کافی برای انجام تکالیف نداشته باشند." این نقل قول‌ها نشان‌دهنده اهمیت محیط خانوادگی در انجام تکالیف شب دانش آموزان است. معلمان بر این باورند که حمایت و توجه خانواده‌ها می‌تواند تأثیر مستقیمی بر کیفیت و اثربخشی تکالیف شب داشته باشد، در حالی که بی‌تفاوتی و بی‌توجهی خانواده‌ها می‌تواند نتیجه معکوس داشته باشد.

تفاوت‌های فردی و شخصیتی دانش آموزان

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، تفاوت‌های فردی و شخصیتی دانش آموزان یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر تکالیف شب آنان است. بسیاری از معلمان بیان کرده‌اند که هر دانش آموز با ویژگی‌ها و نیازهای خاص خود به تکالیف شب واکنش نشان می‌دهد. یکی از معلمان اظهار داشته است: "هر دانش آموز دارای استعدادها، علاقه‌ها و شیوه‌های یادگیری متفاوتی است که باید در طراحی تکالیف شب مورد توجه قرار گیرد."

معلم دیگری اضافه کرده است: "برخی از دانش آموزان علاقه و انگیزه بیشتری به موضوعات خاصی دارند و ما باید تلاش کنیم تا تکالیف شب را با این علاقه‌ها هماهنگ کنیم." همچنین، یکی از معلمان بیان داشت: "تفاوت‌های شخصیتی دانش آموزان می‌تواند به میزان توجه، تمرکز و دقت آن‌ها در انجام تکالیف شب تأثیر بگذارد." علاوه بر این، معلم دیگری اشاره کرده است: "برخی دانش آموزان ممکن است نیاز به راهنمایی و حمایت بیشتری در انجام تکالیف شب داشته باشند، در حالی که دیگران ممکن است به صورت مستقل‌تر عمل کنند." معلم دیگری نیز اظهار داشت: "شناخت تفاوت‌های فردی و شخصیتی دانش آموزان به ما کمک می‌کند تا تکالیف شب را به گونه‌ای طراحی کنیم که همه دانش آموزان بتوانند از آن بهره‌مند شوند." این نقل قول‌ها نشان‌دهنده اهمیت توجه به تفاوت‌های فردی و شخصیتی دانش آموزان در انجام تکالیف شب است. معلمان بر این باورند که با شناخت این تفاوت‌ها و تنظیم تکالیف متناسب با نیازها و ویژگی‌های هر دانش آموز، می‌توانند به بهبود کیفیت آموزش و یادگیری کمک کنند.

تجربه‌های یادگیری گذشته

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، تجربه‌های یادگیری گذشته دانش آموزان یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر تکالیف شب آنان است. بسیاری از معلمان بیان کرده‌اند که تجارب یادگیری گذشته می‌تواند بر نحوه انجام و درک دانش آموزان از تکالیف شب تأثیر بگذارد. یکی

از معلمان اظهار داشته است: "دانش آموزانی که تجربه‌های مثبت و موفقیت آمیزی در انجام تکالیف گذشته داشته‌اند، انگیزه بیشتری برای انجام تکالیف شب دارند". معلم دیگری اضافه کرده است: "دانش آموزانی که در گذشته با روش‌های آموزشی کارآمد و جذاب مواجه شده‌اند، به احتمال زیاد به تکالیف شب با اشتیاق بیشتری می‌پردازند." همچنین، معلمی بیان داشت: "اگر دانش‌آموزان تجربه‌های یادگیری موفقیت آمیزی داشته باشند، اعتماد به نفس بیشتری در انجام تکالیف شب خواهند داشت." علاوه بر این، معلم دیگری اشاره کرده است: "دانش‌آموزانی که تجربه‌های منفی یا ناکام در یادگیری گذشته داشته‌اند، ممکن است به انجام تکالیف شب با اکراه و بی‌انگیزگی بپردازند." معلم دیگری نیز اظهار داشت: "شناخت تجربه‌های یادگیری گذشته دانش‌آموزان به ما کمک می‌کند تا تکالیف شب را به گونه‌ای طراحی کنیم که بتوانیم به نقاط ضعف و قوت آن‌ها پاسخ دهیم." این نقل قول‌ها نشان‌دهنده اهمیت توجه به تجربه‌های یادگیری گذشته دانش‌آموزان در انجام تکالیف شب است. معلمان بر این باورند که با شناخت و استفاده از تجربه‌های گذشته دانش‌آموزان، می‌توانند به بهبود کیفیت آموزش و یادگیری کمک کنند.

تعداد دانش‌آموزان

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، تعداد دانش‌آموزان در کلاس یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر تکالیف شب دانش‌آموزان است. بسیاری از معلمان بیان کرده‌اند که تعداد زیاد دانش‌آموزان در کلاس می‌تواند بر کیفیت و اثربخشی تکالیف شب تأثیر منفی بگذارد. یکی از معلمان اظهار داشته است: "با تعداد زیاد دانش‌آموزان در کلاس، نمی‌توانم به هر کدام به صورت فردی توجه کنم و بازخورد دقیقی به تکالیف شب آن‌ها بدهم." معلم دیگری اضافه کرده است: "وقتی تعداد دانش‌آموزان زیاد است، زمان کافی برای بررسی تکالیف همه‌ی آن‌ها وجود ندارد و این مسئله بر کیفیت آموزش تأثیر منفی می‌گذارد." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "تعداد زیاد دانش‌آموزان باعث می‌شود نتوانم به تکالیف شب دانش‌آموزان با دقت و توجه کافی رسیدگی کنم." علاوه بر این، معلم دیگری اشاره کرده است: "با تعداد زیاد دانش‌آموزان در کلاس، نمی‌توانم تکالیف شب را به گونه‌ای طراحی کنم که مناسب نیازهای فردی هر دانش‌آموز باشد." معلم دیگری نیز اظهار داشت: "کلاس‌های پرجمعیت چالش‌های بسیاری دارند و این مسئله به کیفیت ارزیابی و بازخورد تکالیف شب آسیب می‌زند." این نقل قول‌ها نشان‌دهنده اهمیت تعداد دانش‌آموزان در کلاس و تأثیر آن بر تکالیف شب است. معلمان بر این باورند که با کاهش تعداد دانش‌آموزان در کلاس، می‌توانند به هر دانش‌آموز به صورت فردی توجه کرده و بازخورد دقیق‌تری ارائه دهند که به بهبود کیفیت آموزش و یادگیری کمک می‌کند.

نحوه تعامل و برخورد والدین

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، نحوه تعامل و برخورد والدین با دانش‌آموزان تأثیر قابل توجهی بر کیفیت و انجام تکالیف شب دارد. بسیاری از معلمان بیان کرده‌اند که والدین نقش کلیدی در ترغیب و حمایت از دانش‌آموزان در انجام تکالیف شب ایفا می‌کنند. یکی از معلمان اظهار داشته است: "والدینی که به تکالیف شب فرزندانشان اهمیت می‌دهند و با آن‌ها همکاری می‌کنند، باعث انگیزه‌بخشی بیشتری به دانش‌آموزان می‌شوند." معلم دیگری اضافه کرده است: "تعامل مثبت و حمایت‌گرانه والدین باعث می‌شود دانش‌آموزان با اشتیاق بیشتری به انجام تکالیف شب بپردازند و نتایج بهتری کسب کنند." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "وقتی والدین با فرزندان خود درباره تکالیف شب صحبت می‌کنند و آنان را تشویق می‌کنند، دانش‌آموزان احساس ارزشمندی و انگیزه بیشتری برای انجام تکالیف خود خواهند داشت." در مقابل، معلم دیگری اشاره کرده است: "تعامل منفی یا بی‌تفاوتی والدین نسبت به تکالیف شب می‌تواند اثرات منفی بر انگیزه و عملکرد دانش‌آموزان داشته باشد." معلم دیگری نیز اظهار داشت: "والدینی که بی‌تفاوتی به تکالیف شب فرزندان خود نشان می‌دهند، باعث می‌شوند دانش‌آموزان انگیزه کافی برای انجام تکالیف نداشته باشند و کیفیت کارشان پایین بیاید." این نقل قول‌ها نشان‌دهنده اهمیت نحوه تعامل و برخورد والدین با دانش‌آموزان در انجام تکالیف شب است. معلمان بر این باورند که با حمایت و تعامل مثبت والدین، می‌توانند انگیزه و عملکرد دانش‌آموزان را بهبود بخشیده و کیفیت یادگیری را افزایش دهند، در حالی که بی‌تفاوتی والدین می‌تواند نتیجه معکوس داشته باشد.

پاسخ سؤال دوم، ویژگی‌های تکلیف مناسب از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی چیست؟

توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، یکی از ویژگی‌های تکلیف مناسب توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان است. معلمان معتقدند که تکالیف شب باید به گونه‌ای طراحی شوند که نیازها و ویژگی‌های فردی هر دانش‌آموز را مدنظر قرار دهند. یکی از معلمان اظهار داشته است: "تکالیف شب باید به شیوه‌ای طراحی شوند که هر دانش‌آموز با توجه به توانایی‌ها و علاقه‌های خود

بتواند از آن بهره‌مند شود. "معلم دیگری اضافه کرده است: "در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان باعث می‌شود که همه‌ی دانش‌آموزان بتوانند با تکالیف شب ارتباط برقرار کنند و از آن‌ها بهره‌مند شوند". همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "شناخت تفاوت‌های فردی و توانمندی‌های دانش‌آموزان به ما کمک می‌کند تا تکالیف شب را به گونه‌ای طراحی کنیم که هر دانش‌آموز به بهترین شکل ممکن بتواند یاد بگیرد." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "تکالیفی که به تفاوت‌های فردی توجه دارند، می‌توانند به ارتقاء انگیزه و علاقه دانش‌آموزان به یادگیری کمک کنند". این نقل قول‌ها نشان‌دهنده اهمیت توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان در طراحی تکالیف شب است. معلمان بر این باورند که با مدنظر قرار دادن این تفاوت‌ها، می‌توانند تکالیف موثرتری ارائه دهند که به یادگیری بهتر و انگیزه‌بخشی بیشتر دانش‌آموزان کمک کند.

طراحی تکالیف متنوع

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، طراحی تکالیف متنوع یکی از ویژگی‌های مهم تکالیف مناسب است. معلمان معتقدند که تنوع در تکالیف شب می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا با انگیزه و علاقه بیشتری به یادگیری بپردازند. یکی از معلمان اظهار داشته است: "تنوع در تکالیف شب باعث می‌شود که دانش‌آموزان خسته و بی‌حوصله نشوند و با اشتیاق بیشتری به انجام تکالیف بپردازند." معلم دیگری اضافه کرده است: "طراحی تکالیف متنوع به دانش‌آموزان امکان می‌دهد تا مهارت‌های مختلفی را تمرین کنند و به یادگیری جامع‌تری دست یابند." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "تکالیف متنوع می‌توانند به دانش‌آموزان کمک کنند تا به روش‌های مختلف یادگیری دست یابند و توانمندی‌های خود را در زمینه‌های گوناگون تقویت کنند." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "تنوع در تکالیف شب می‌تواند به افزایش خلاقیت و تفکر انتقادی دانش‌آموزان کمک کند". این نقل قول‌ها نشان‌دهنده اهمیت طراحی تکالیف متنوع در ایجاد تکالیف مناسب است. معلمان بر این باورند که با ارائه تکالیف متنوع، می‌توانند به بهبود کیفیت آموزش و یادگیری دانش‌آموزان کمک کرده و انگیزه و علاقه آن‌ها را به یادگیری افزایش دهند.

در نظر داشتن حواس مختلف در طراحی تکالیف

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، در نظر داشتن حواس مختلف دانش‌آموزان در طراحی تکالیف شب، یکی از ویژگی‌های مهم تکالیف مناسب است. معلمان معتقدند که تکالیف شب باید به گونه‌ای طراحی شوند که همه‌ی حواس دانش‌آموزان را درگیر کنند و به یادگیری جامع‌تری منجر شوند. یکی از معلمان اظهار داشته است: "تکالیف شب باید به گونه‌ای طراحی شوند که حواس مختلف دانش‌آموزان مانند دیداری، شنیداری و حرکتی را درگیر کنند." معلم دیگری اضافه کرده است: "با در نظر گرفتن حواس مختلف در تکالیف شب، می‌توانیم به دانش‌آموزان کمک کنیم تا مطالب را به شکل کامل‌تری یاد بگیرند." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "تکالیفی که به حواس مختلف توجه دارند، می‌توانند به افزایش تمرکز و دقت دانش‌آموزان در انجام تکالیف کمک کنند." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "استفاده از روش‌های مختلف آموزشی که حواس مختلف را درگیر می‌کند، می‌تواند به افزایش انگیزه و علاقه دانش‌آموزان به یادگیری کمک کند". این نقل قول‌ها نشان‌دهنده اهمیت در نظر داشتن حواس مختلف دانش‌آموزان در طراحی تکالیف شب است. معلمان بر این باورند که با توجه به این موضوع، می‌توانند تکالیف موثرتری ارائه دهند که به یادگیری بهتر و جامع‌تری منجر شود.

حجم متعارف

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، یکی از ویژگی‌های مهم تکالیف مناسب، حجم متعارف و معقول تکالیف شب است. معلمان معتقدند که تکالیف شب نباید به اندازه‌ای زیاد باشند که دانش‌آموزان را تحت فشار قرار دهد و انگیزه آن‌ها را کاهش دهد. یکی از معلمان اظهار داشته است: "حجم تکالیف شب باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان بتوانند به راحتی و بدون فشار زیاد آن‌ها را انجام دهند." معلم دیگری اضافه کرده است: "تکالیف بیش از حد زیاد می‌تواند باعث خستگی و بی‌حوصلگی دانش‌آموزان شود و آن‌ها را از انجام تکالیف منصرف کند." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "تکالیف شب باید به اندازه‌ای باشد که دانش‌آموزان بتوانند در مدت زمان معقولی آن‌ها را به پایان برسانند و وقت کافی برای استراحت و فعالیت‌های دیگر داشته باشند." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "حجم متعارف تکالیف شب می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا با تمرکز بیشتری به انجام

تکالیف پیردازند و نتیجه بهتری بگیرند". این نقل قول‌ها نشان‌دهنده اهمیت حجم متعارف تکالیف شب در ایجاد تکالیف مناسب است. معلمان بر این باورند که با توجه به حجم متعارف تکالیف، می‌توانند به بهبود کیفیت آموزش و یادگیری دانش‌آموزان کمک کرده و انگیزه و علاقه آن‌ها را به یادگیری افزایش دهند.

وصول به اهداف آموزشی

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، یکی از ویژگی‌های مهم تکلیف مناسب، وصول به اهداف آموزشی تعیین شده است. معلمان معتقدند که تکالیف شب باید به گونه‌ای طراحی شوند که به دانش‌آموزان کمک کنند تا به اهداف آموزشی دست یابند و مهارت‌ها و دانش مورد نیاز را تقویت کنند. یکی از معلمان اظهار داشته است: "تکالیف شب باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموزان بتوانند از طریق انجام آن‌ها به اهداف آموزشی مشخص شده دست یابند." معلم دیگری اضافه کرده است: "تکالیف شب باید مستقیماً با اهداف آموزشی درس‌ها ارتباط داشته باشد و به تقویت مفاهیم و مهارت‌های آموزشی کمک کند." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "تکالیف شب باید به دانش‌آموزان کمک کند تا مفاهیم آموخته شده را مرور و تثبیت کنند و به این ترتیب به اهداف آموزشی درس‌ها نزدیک‌تر شوند." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "اگر تکالیف شب به گونه‌ای طراحی شوند که به اهداف آموزشی دست یابند، دانش‌آموزان انگیزه بیشتری برای انجام آن‌ها خواهند داشت و نتایج بهتری کسب خواهند کرد." این نقل قول‌ها نشان‌دهنده اهمیت وصول به اهداف آموزشی در طراحی تکالیف شب است. معلمان بر این باورند که با توجه به اهداف آموزشی، می‌توانند تکالیف موثرتری ارائه دهند که به یادگیری بهتر و دستیابی به اهداف آموزشی کمک کند.

تکالیف مهارت‌محور

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، یکی از ویژگی‌های مهم تکلیف مناسب، مهارت‌محوری تکالیف شب است. معلمان معتقدند که تکالیف شب باید به گونه‌ای طراحی شوند که به دانش‌آموزان کمک کنند تا مهارت‌های کاربردی و ضروری را تمرین و تقویت کنند. یکی از معلمان اظهار داشته است: "تکالیف شب باید به دانش‌آموزان امکان دهد تا مهارت‌های مختلفی مانند مهارت‌های حل مسئله، تفکر انتقادی و خلاقیت را تمرین کنند." معلم دیگری اضافه کرده است: "تکالیف مهارت‌محور می‌توانند به دانش‌آموزان کمک کنند تا توانایی‌های عملی و کاربردی خود را تقویت کنند و به یادگیری معنادارتری دست یابند." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "تکالیف شب باید به دانش‌آموزان فرصت دهند تا مهارت‌های مختلفی مانند نوشتن، خواندن، محاسبه و تحقیق را بهبود بخشند." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "تکالیف مهارت‌محور می‌توانند به دانش‌آموزان کمک کنند تا به طور عملی با مفاهیم آموزشی آشنا شوند و از آن‌ها در زندگی روزمره استفاده کنند." این نقل قول‌ها نشان‌دهنده اهمیت مهارت‌محوری تکالیف شب در ایجاد تکالیف مناسب است. معلمان بر این باورند که با طراحی تکالیف مهارت‌محور، می‌توانند به بهبود کیفیت آموزش و یادگیری دانش‌آموزان کمک کرده و توانایی‌های عملی و کاربردی آن‌ها را تقویت کنند.

تکمیل‌کننده تدریس

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، یکی از ویژگی‌های مهم تکلیف مناسب، تکمیل‌کننده تدریس بودن آن است. معلمان معتقدند که تکالیف شب باید به گونه‌ای طراحی شوند که بتوانند مباحث درسی را تکمیل کنند و به دانش‌آموزان کمک کنند تا مفاهیم آموخته شده را بهتر درک و تمرین کنند. یکی از معلمان اظهار داشته است: "تکالیف شب باید به عنوان یک ابزار تکمیلی برای تدریس به کار برود و به دانش‌آموزان کمک کند تا مباحث درسی را بهتر یاد بگیرند." معلم دیگری اضافه کرده است: "تکالیف شب باید به گونه‌ای طراحی شوند که مباحث درسی را تعمیق بخشیده و به دانش‌آموزان فرصت بیشتری برای تمرین و تکرار مفاهیم آموخته شده بدهند." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "تکالیف شب باید به دانش‌آموزان کمک کند تا مطالب درسی را مرور و تثبیت کنند و به این ترتیب به یادگیری معنادارتری دست یابند." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "اگر تکالیف شب به عنوان یک تکمیل‌کننده تدریس عمل کنند، دانش‌آموزان بهتر می‌توانند مفاهیم را درک کنند و در کلاس‌های درس عملکرد بهتری داشته باشند." این نقل قول‌ها نشان‌دهنده اهمیت تکمیل‌کننده تدریس بودن تکالیف شب در ایجاد تکالیف مناسب است. معلمان بر این باورند که با طراحی تکالیف شب به عنوان تکمیل‌کننده تدریس، می‌توانند به بهبود کیفیت آموزش و یادگیری دانش‌آموزان کمک کرده و توانایی‌های آنان را تقویت کنند.

پاسخ سؤال سوم، اثرات تکالیف شب از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی چیست؟

تقویت مهارت مدیریت زمان

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، یکی از اثرات مثبت تکالیف شب تقویت مهارت مدیریت زمان در دانش آموزان است. معلمان معتقدند که انجام تکالیف شب به دانش آموزان کمک می کند تا بتوانند زمان خود را به درستی مدیریت کنند و به امور مختلف زندگی شان نظم و ترتیب ببخشند. یکی از معلمان اظهار داشته است: "تکالیف شب باعث می شود دانش آموزان یاد بگیرند که چگونه زمان خود را برنامه ریزی کنند و برای انجام تکالیف خود وقت کافی بگذارند." معلم دیگری اضافه کرده است: "انجام تکالیف شب به دانش آموزان کمک می کند تا مهارت مدیریت زمان را یاد بگیرند و بتوانند بین امور مدرسه، فعالیت های ورزشی و وقت آزاد خود تعادل برقرار کنند." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "تکالیف شب می تواند به دانش آموزان کمک کند تا مهارت های برنامه ریزی و اولویت بندی را تمرین کنند و بتوانند وظایف خود را به موقع انجام دهند." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "تقویت مهارت مدیریت زمان از طریق تکالیف شب می تواند به دانش آموزان کمک کند تا در زندگی آینده خود نیز موفق تر عمل کنند و به اهداف خود دست یابند." این نقل قول ها نشان دهنده اهمیت تقویت مهارت مدیریت زمان از طریق تکالیف شب است. معلمان بر این باورند که با انجام تکالیف شب، دانش آموزان می توانند به بهبود مهارت های مدیریت زمان و برنامه ریزی خود کمک کنند و نظم و ترتیب بیشتری در زندگی شان داشته باشند.

افزایش مسئولیت پذیری

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، یکی از اثرات مثبت تکالیف شب افزایش مسئولیت پذیری در دانش آموزان است. معلمان معتقدند که انجام تکالیف شب به دانش آموزان کمک می کند تا مسئولیت های خود را بهتر درک کرده و به آن ها عمل کنند. یکی از معلمان اظهار داشته است: "تکالیف شب باعث می شود دانش آموزان مسئولیت انجام وظایف خود را بپذیرند و به موقع آن ها را انجام دهند." معلم دیگری اضافه کرده است: "انجام تکالیف شب به دانش آموزان کمک می کند تا مسئولیت پذیری خود را تقویت کنند و به تعهدات خود پایبند باشند." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "تکالیف شب می تواند به دانش آموزان کمک کند تا به طور مستقل کار کنند و مسئولیت های خود را به خوبی انجام دهند." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "تقویت مسئولیت پذیری از طریق تکالیف شب می تواند به دانش آموزان کمک کند تا در زندگی آینده خود نیز مسئولیت های خود را به درستی انجام دهند و به اهداف خود دست یابند." این نقل قول ها نشان دهنده اهمیت افزایش مسئولیت پذیری از طریق تکالیف شب است. معلمان بر این باورند که با انجام تکالیف شب، دانش آموزان می توانند به بهبود مسئولیت پذیری خود کمک کنند و به تعهدات خود پایبند باشند.

کمک به مستقل شدن دانش آموزان

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، یکی از اثرات مثبت تکالیف شب کمک به مستقل شدن دانش آموزان است. معلمان معتقدند که انجام تکالیف شب به دانش آموزان کمک می کند تا به تدریج مستقل تر شده و توانایی های خود را در مدیریت وظایف و مسئولیت ها تقویت کنند. یکی از معلمان اظهار داشته است: "تکالیف شب باعث می شود دانش آموزان یاد بگیرند که چگونه به طور مستقل کار کنند و وظایف خود را به انجام برسانند." معلم دیگری اضافه کرده است: "انجام تکالیف شب به دانش آموزان کمک می کند تا به تدریج استقلال بیشتری پیدا کنند و بتوانند به طور مستقل مشکلات را حل کنند." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "تکالیف شب می تواند به دانش آموزان کمک کند تا مهارت های لازم برای مدیریت وظایف خود را به دست آورند و به طور مستقل از حمایت های والدین و معلمان عمل کنند." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "تقویت استقلال دانش آموزان از طریق تکالیف شب می تواند به آن ها کمک کند تا در آینده نیز به طور مستقل تری عمل کرده و موفق تر شوند." این نقل قول ها نشان دهنده اهمیت کمک به مستقل شدن دانش آموزان از طریق تکالیف شب است. معلمان بر این باورند که با انجام تکالیف شب، دانش آموزان می توانند به بهبود استقلال خود کمک کنند و توانایی های مدیریتی خود را تقویت کنند.

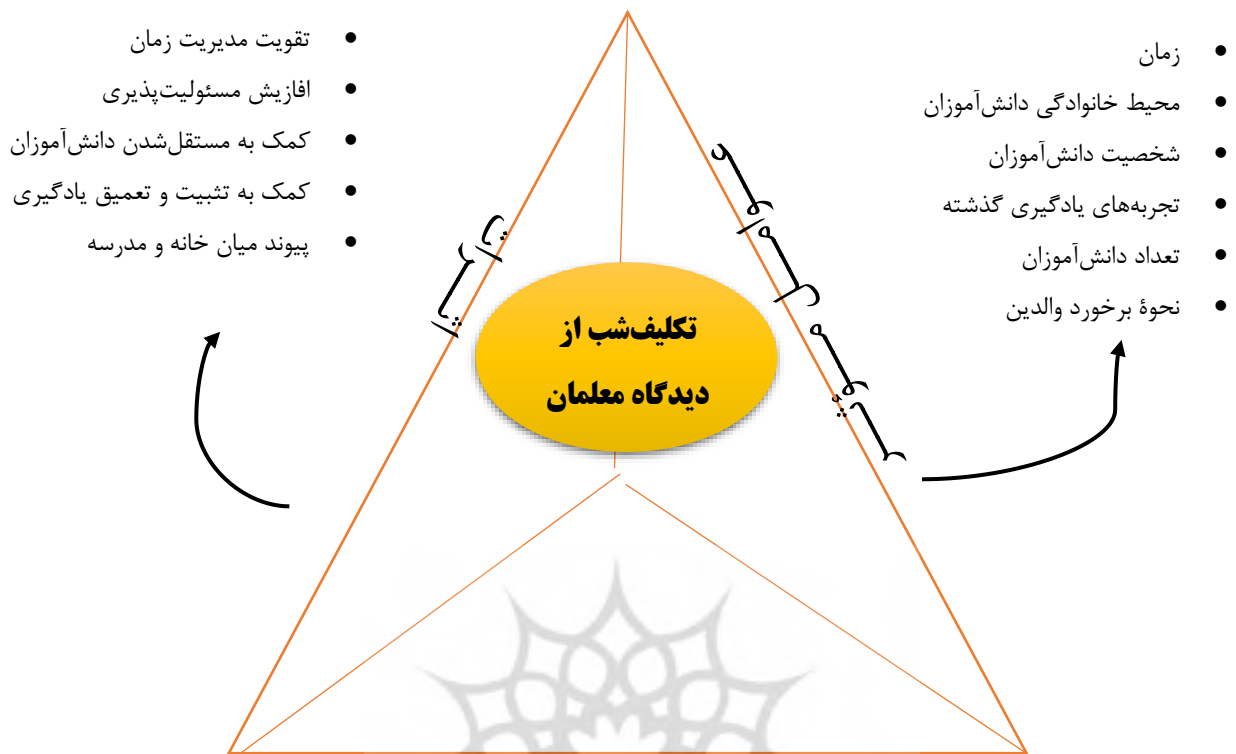
تثبیت و تعمیق یادگیری

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، یکی از اثرات مثبت تکالیف شب تثبیت و تعمیق یادگیری است. معلمان معتقدند که تکالیف شب به دانش آموزان کمک می کند تا مفاهیم و مطالب آموزشی را مرور و تثبیت کنند و به این ترتیب یادگیری عمیق تری داشته

باشند. یکی از معلمان اظهار داشته است: "تکالیف شب باعث می شود دانش آموزان مطالب درسی را مرور کنند و به تثبیت آن ها بپردازند." معلم دیگری اضافه کرده است: "انجام تکالیف شب به دانش آموزان کمک می کند تا مفاهیم را بهتر درک کنند و به یادگیری عمیق تری دست یابند." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "تکالیف شب می تواند به دانش آموزان فرصت بیشتری برای تمرین و تکرار مفاهیم آموخته شده بدهد و به این ترتیب یادگیری آن ها را تعمیق بخشد." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "تکالیف شب به دانش آموزان کمک می کند تا مطالب را به صورت مستمر مرور کنند و از این طریق یادگیری خود را تقویت کنند." این نقل قول ها نشان دهنده اهمیت تثبیت و تعمیق یادگیری از طریق تکالیف شب است. معلمان بر این باورند که با انجام تکالیف شب، دانش آموزان می توانند به مرور و تثبیت مطالب آموخته شده پرداخته و به یادگیری عمیق تری دست یابند.

پیوند میان خانه و مدرسه

از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی، یکی از اثرات مثبت تکالیف شب ایجاد پیوند میان خانه و مدرسه است. معلمان معتقدند که تکالیف شب به دانش آموزان و والدین کمک می کند تا بیشتر درگیر فرآیند آموزشی شوند و تعاملات مؤثرتری با معلمان داشته باشند. یکی از معلمان اظهار داشته است: "تکالیف شب می تواند به والدین این امکان را بدهد که در جریان پیشرفت تحصیلی فرزندانشان باشند و به آن ها کمک کنند تا مفاهیم درسی را بهتر درک کنند." معلم دیگری اضافه کرده است: "انجام تکالیف شب باعث می شود والدین و دانش آموزان با هم وقت بگذرانند و تعاملات مثبتی داشته باشند که به تقویت پیوند میان خانه و مدرسه منجر می شود." همچنین، معلم دیگری بیان داشت: "تکالیف شب به والدین این فرصت را می دهد که با معلمان در ارتباط باشند و در مورد پیشرفت تحصیلی فرزندانشان گفتگو کنند." معلم دیگری نیز اشاره کرده است: "تکالیف شب می تواند به والدین و معلمان کمک کند تا به عنوان یک تیم در جهت بهبود کیفیت آموزش و یادگیری دانش آموزان همکاری کنند." این نقل قول ها نشان دهنده اهمیت ایجاد پیوند میان خانه و مدرسه از طریق تکالیف شب است. معلمان بر این باورند که با انجام تکالیف شب، دانش آموزان، والدین و معلمان می توانند به تعاملات مؤثرتری دست یابند و به بهبود کیفیت آموزش و یادگیری کمک کنند.

ویژگی‌ها

- در نظر گرفتن تفاوت های فردی دانش آموزان
- تکالیف متنوع
- توجه به حواس مختلف
- حجم مناسب
- وصول به اهداف آموزشی
- تکالیف مهارت محور
- مکمل تدریس

برای اعتبارسنجی داده‌ها از روش پرسشگری همتایان و معیار اصالت که توسط گویا و لینکلن^۱ (۱۹۹۴) مطرح شده استفاده شده است.

محققان پس از ارائه تحقیقات به ۲ معلم با سابقه و ۲ عضو هیئت علمی دانشگاه، از نظرات و نکات آن‌ها در تحلیل داده‌ها و روش تحقیق استفاده کردند. علاوه بر آن، پس از اخذ و مکتوب‌سازی مصاحبه‌ها، به مصاحبه‌شوندگان ارائه شد تا آن‌ها ضمن تأیید و تصحیح آن‌ها، مواردی را که در زمان مصاحبه فراموش کرده‌اند و یا به تازگی به ذهن آنان رسیده را اضافه نمودند.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش با تحقیقات پیشین در برخی موارد هم‌سو و در برخی جنبه‌ها دارای تفاوت است. به‌عنوان مثال، نتایج این مطالعه با یافته‌های مدنی و همکاران (۱۴۰۱) و محبی‌امین و جله (۱۳۹۹) هم‌خوانی دارد، زیرا این پژوهش‌ها نیز بر نقش فشارهای بیرونی (والدین، مدیران و معلمان) در نحوه تکلیف‌دهی تأکید کرده‌اند. همچنین، پژوهش‌های باقری (۱۴۰۰) و نوری ساری (۱۳۹۸) نیز مانند این تحقیق، به اهمیت طراحی صحیح و متناسب تکالیف پرداخته‌اند و تأکید دارند که کیفیت تکلیف، عاملی تعیین‌کننده در یادگیری مؤثر دانش‌آموزان است. در سطح بین‌المللی، نتایج این تحقیق با مطالعات کامبونا (۲۰۲۴) و آرگن و دورموش (۲۰۲۱) هم‌سو است، چراکه این پژوهش‌ها نیز به اهمیت مشارکت والدین و تأثیر تکالیف بر رشد مهارت‌های یادگیری تأکید دارند. بااین‌حال، نقطه افتراق این پژوهش با مطالعات قبلی در رویکرد روش‌شناختی آن است؛ برخلاف پژوهش‌های داخلی مانند صحرایی (۱۴۰۲) و پورعیدی (۱۴۰۱) که بیشتر کمی بوده‌اند، این تحقیق با روش پدیدارشناسی توصیفی به تحلیل تجربه زیسته معلمان پرداخته است. همچنین، درحالی‌که مطالعاتی مانند وارتون (۲۰۰۱) و پاستوریکو و همکاران (۲۰۱۹) بیشتر به دیدگاه دانش‌آموزان پرداخته‌اند، این پژوهش تمرکز خود را بر تجربه معلمان و چالش‌های آن‌ها در طراحی و ارزیابی تکالیف شب قرار داده است. این تمایز روشی، امکان ارائه تحلیلی عمیق‌تر از موانع و فرصت‌های تکالیف شب را از منظر معلمان فراهم کرده است.

پژوهش حاضر با رویکرد پدیدارشناسی به بررسی تکالیف شب از دیدگاه معلمان ابتدایی پرداخته و تلاش کرده است تا ماهیت، اثرات و چالش‌های این پدیده را از خلال تجربیات زیسته معلمان تحلیل کند. یافته‌ها حاکی از آن است که تکالیف شب، اگرچه به‌عنوان ابزاری سنتی در فرآیند آموزش شناخته می‌شود، اما نقش‌های چندگانه و پیچیده‌ای در ساختار یادگیری دانش‌آموزان ایفا می‌کند. از یک‌سو، تکالیف می‌تواند به تثبیت و تقویت مفاهیم تدریس‌شده در کلاس کمک کرده و فرصتی را برای تمرین و مرور آموخته‌ها فراهم کند. این رویکرد به‌ویژه در آموزش مهارت‌های عملی و درک عمیق‌تر موضوعات درسی مؤثر است. بااین‌حال، کارآمدی تکالیف شب تنها در صورتی محقق می‌شود که به‌طور هدفمند، متناسب با نیازهای فردی دانش‌آموزان و هماهنگ با اهداف آموزشی طراحی شود.

از سوی دیگر، تکالیف شب، در صورت طراحی نامناسب یا تحمیل حجم بالای وظایف، می‌تواند منجر به بروز پیامدهای منفی شود. ازجمله این پیامدها می‌توان به خستگی، استرس، کاهش انگیزه و تعارضات خانوادگی اشاره کرد. نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که دانش‌آموزانی که با حجم زیاد تکالیف یا تکالیف تکراری و غیرجذاب مواجه می‌شوند، اغلب دچار افت علاقه به یادگیری و کاهش اثربخشی آموزشی می‌گردند. یکی از چالش‌های اساسی در تکالیف شب، بی‌توجهی به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان است. تفاوت در سطح توانایی، سبک‌های یادگیری، و شرایط خانوادگی می‌تواند اثرات متفاوتی بر نحوه انجام تکالیف داشته باشد. طراحی یکسان تکالیف برای همه دانش‌آموزان، بدون توجه به نیازها و ویژگی‌های خاص آن‌ها، می‌تواند منجر به ایجاد احساس ناکارآمدی و خستگی در برخی دانش‌آموزان شود.

نقش والدین نیز یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار بر اثربخشی تکالیف شب است. مشارکت مثبت و متعادل والدین می‌تواند به افزایش انگیزه دانش‌آموزان و کاهش استرس آن‌ها کمک کند. اما مداخله بیش‌ازحد والدین در انجام تکالیف یا عدم مشارکت آن‌ها، اغلب به نتایج معکوس منجر می‌شود. این امر نیازمند آگاهی‌بخشی به والدین درباره نحوه صحیح مشارکت در فرآیند

^۱ Guba & Lincoln

یادگیری دانش آموزان است. همچنین، یافته‌ها نشان می‌دهد که تنوع و جذابیت تکالیف نقش مهمی در انگیزه بخشی به دانش آموزان دارد. تکالیفی که صرفاً تکراری، یکنواخت یا بی‌ارتباط با موضوعات تدریس شده باشند، نه تنها تأثیری در یادگیری ندارند، بلکه ممکن است باعث دلزدگی و کاهش اعتماد به نفس دانش آموزان شوند.

پژوهش حاضر تأکید می‌کند که تکالیف شب، اگر به درستی طراحی و مدیریت شوند، می‌توانند به عنوان ابزاری ارزشمند در خدمت فرآیند یادگیری قرار گیرند. طراحی متناسب با توانایی‌ها و نیازهای فردی دانش آموزان، تنظیم حجم مناسب تکالیف، و توجه به ابعاد انگیزشی و جذابیت آن‌ها از جمله عوامل کلیدی برای افزایش کارآمدی تکالیف شب است. از منظر معلمان، تکالیف شب نه تنها باید به تثبیت مفاهیم آموخته شده کمک کند، بلکه باید فرصت‌هایی را برای تقویت مهارت‌های عملی، تفکر انتقادی، و حل مسئله فراهم آورد. در عین حال، معلمان باید به نقش والدین در این فرآیند توجه داشته و از طریق تعامل سازنده با آن‌ها، زمینه را برای مشارکت مثبت و مؤثر خانواده‌ها فراهم کنند.

معلمان می‌توانند با طراحی خلاقانه و متنوع تکالیف، جذابیت آن‌ها را افزایش دهند و از رویکردهای شخصی سازی شده برای پاسخگویی به نیازهای دانش آموزان استفاده کنند. همچنین، تعامل مداوم با والدین برای آگاهی بخشی و جلب مشارکت مثبت آن‌ها ضروری است. والدین باید از مداخله بیش از حد در انجام تکالیف خودداری کرده و به جای آن، فضایی حمایتی برای دانش آموزان فراهم آورند. برگزاری جلسات آموزشی برای آشنایی والدین با نقش صحیح آن‌ها در فرآیند تکالیف می‌تواند مؤثر باشد. سیاست گذاران آموزشی با بازنگری در سیاست‌های مرتبط با حجم و کیفیت تکالیف شب و ارائه راهنمایی جامع به معلمان و مدارس می‌توانند به بهبود اثربخشی این پدیده کمک کنند.

پژوهش‌های آینده می‌توانند به بررسی تأثیرات بلندمدت اصلاحات در طراحی تکالیف شب بر عملکرد تحصیلی و سلامت روان دانش آموزان بپردازند. همچنین، مطالعه تعاملات بین معلمان، والدین و دانش آموزان در فرآیند انجام تکالیف می‌تواند به شناسایی راهکارهای مؤثرتری منجر شود.

منابع

- باقری، خسرو (۱۴۰۰). تکالیف درسی و رنج شیرین. ماهنامه تخصصی اولیاء و مربیان پیوند، ۴۳ (۴۸۲)، ۱۶ - ۱۴.
- باقری، خسرو؛ سجادی، نرگس السادات؛ توسلی، طیب (۱۳۸۹). رویکردها و روش‌های پژوهش در فلسفه تعلیم و تربیت. تهران: موسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- پایدار، زهرا؛ ابوالوفایی، طیب؛ ابوالوفایی، کلثوم؛ اسدی جویی، الهه (۱۴۰۲). اثرات تکلیف شب برای دانش آموزان، یک مرور نظام مند. اولین همایش بین المللی معلمان برتر و مدارس پیشرو در هزاره سوم، بوشهر.
- خنیفر، حسین؛ مسلمی، ناهید (۱۳۹۷). اصول و مبانی روش‌های پژوهش کیفی. ج ۱. تهران: انتشارات نگاه دانش.
- عابدی، منیره؛ نصر اصفهانی، احمد رضا (۱۳۹۳). اصول اخلاقی پژوهش از منظر نهج البلاغه. تهران: فصلنامه مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی.
- فرمehنی فراهانی، محسن (۱۳۷۸). فرهنگ توصیفی علوم تربیتی. تهران: انتشارات اسرار دانش.
- فرمehنی فراهانی، محسن (۱۳۹۴). فرهنگ توصیفی فلسفه تعلیم و تربیت. تهران: انتشارات آبیژ.
- کرمی، عبدالله. چیره، حسین (۱۴۰۲). اثرات تکلیف شب برای دانش آموزان. سیزدهمین کنفرانس بین المللی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران. ۱۷۹۵ - ۱۷۸۶.
- گهتوتی، فرشاد؛ ملک محمدی، عارف؛ منصوریان، احسان (۱۳۹۸). جایگاه تکالیف درسی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان. خراسان رضوی: جالیز.
- نوری ساری، زهره (۱۳۹۸). اهداف تکلیف شب و نقد آن از دیدگاه معلمان مقطع ابتدایی آموزش و پرورش ناحیه یک شهر قم. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده ادبیات و علوم انسانی. دانشگاه قم.
- Bridges, Sonya (۲۰۲۰). *ASSIGNING QUALITY HOMEWORK TO DYSLLEXIC STUDENTS: A MIXED-METHODS PHENOMENOLOGICAL STUDY OF TEACHERS*. Candidated for doctor of education. Mississippi college.
- Corno, Lyn & Xu, Jianzhong (۲۰۰۴). *Homework as the Job of Childhood*, Theory into Practice, Ohio State University College of Education, Volume ۴۳, Number ۳, Summer ۲۰۰۴, pp, ۲۲۷-۲۳۳.
- Cooper, Harris & Valentine, Jeffrey C (۲۰۰۱). *Using Research to Answer Practical Questions About Homework*. Educational Psychologist. ۳۶(۳): ۱۴۳-۱۵۳.
- Creswell, John (۱۹۹۸). *Qualitative inquiry and research design: choosing among five traditions*. Sage publications.
- Christensen, B. L., Johnson, R. B., & Turner, L. A. (۲۰۱۱). *Research Methods, Design and Analysis*. Boston: Pearson.
- Eddles-Hirsch, K. (۲۰۱۵). *Phenomenology and educational research*. International Journal of Advanced Research, ۳ (۸), ۲۵۱-۲۶۰.
- Ergen, Yusuf & Durmuş, Mehmet Emin (۲۰۲۱). *The experiences of classroom teachers on the homework process in teaching mathematics: An interpretative phenomenological analysis*. Journal of Pedagogical Research. Volume ۵, Issue ۱. DOI: ۱۰.۳۳۹۰۲/JPR.۲۰۲۱۱۶۷۹۳۵
- Flunger, B., Trautwein, U., Nagengast, B., Lüdtke, O., Niggli, A., and Schnyder, I. (۲۰۱۵). *The Janus-faced nature of time spent on homework: using latent profile analyses to predict academic achievement over a school year*. Lear. Instar ۳۹, ۹۷-۱۰۶.
- Hamed, Claire (۲۰۲۴). *Homework as an Artifact: Understanding the Assumptions Behind Homework Practices*. International Journal of Research (IJR). p-ISSN: ۲۳۴۸-۷۹۵X. Vol. ۱۱ Issue ۰۳.
- Hirsch, Katrina Eddles (۲۰۱۵). *Phenomenology and Educational Research*. International Journal of Advanced Research, Volume ۳, Issue ۸, ۲۵۱-۲۶۰.

- Deysolong, Josephine Agawin (۲۰۲۳). *Investigating the Effects of Homework on Student Learning and Academic Performance*. The Journal of Experimental Education. DOI: ۱۰.۶۰۸۴/m۹.figshare.۲۳۰۰۲۴۱۸
  - Kambona, Winifrida (۲۰۲۴). *nnnnnn's rrrreeett iee rrrrrrrr rrricssiiieeee-primary school children in Tanzania: a phenomenological analysis*. Educational Dimension ۱۰, ۲-۲۳. <https://doi.org/۱۰.۵۵۰۵۶/ed.۷۲۰>
  - Merriam, S. (۲۰۱۴). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation*.
  - Moustakas, C. (۱۹۹۴). *Phenomenological research methods*. London: Sage Publications.
  - Suweekar, Najla Ali Hamad (۲۰۲۴). A Shift from Paper-and-Pencil Assignments to Online Homework in Higher Education. Research Journal Of English ۹(۳-۲۰۲۴): ۴۷۷-۴۹۱. DOI: ۱۰.۳۶۹۹۳/RJOE.۲۰۲۴.۹.۳.۴۹۱
  - Vatterott, Clark. (۲۰۰۹). *Rethinking homework: Best practices that support diverse needs*. ASCD.
  - Wick, John E (۲۰۱۷). *CTTHO .. NNNNAAYY CCHOO EECCHRR'' EEEED EXPERIENCES REGARDING HOMEWORK: A PHENOMENOLOGICAL INVESTIGATION*. Degree of Doctor of Education in Educational Leadership. AZUSA PACIFIC UNIVERSITY.
  - Wright, Kim McGee (۲۰۱۷). *BELIEFS OF FAMILIES, STUDENTS, AND TEACHERS REGARDING HOMEWORK FOR ELEMENTARY-AGED CHILDREN*. Degree doctor of philosophy exceptional Learning. The Faculty of the Graduate School Tennessee Technological University.
  - Warton, P.M. (۲۰۰۱). *The forgotten voices in homework: Views of students*. Educational Psychologist, ۳۶(۳), ۱۵۵-۱۶۵.
  - Walberg, H. J., Paschal, R. A., and Weinstein, T. (۱۹۸۵). *Hmnkkkkk k (22 rrfl effects on learning*. Educ. Leadersh. ۴۲, ۷۶-۷۹.
- New Roman, ۸